

‘Gorinchem in ontwikkeling’

Informatie Coalitievorming 2022

GEMEENTE
GORINCHEM

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

1 Uitzoomen: Gorinchem vanuit vogelvlucht 4
1.1 GO2032 als inspirerend beeld, verder vertaald in gemeentelijke ambities 4
1.2 Wat er op gemeenten afkomt: reacties op Regeerakkoord Rijk 2021-2025 4
1.3 Kleine stad met groot verzorgingsgebied en grote opgaven: dat vraagt prioritering 7

2 Inzoomen: informatie per thema 8
2.1 Mobiliteit 8
2.2 Duurzaamheid 10
2.3 Cultuur 12
2.4 Stedelijke ontwikkeling 13
2.5 Samenleving (sociaal domein, sport, leefbaarheid, gezondheid) 15
2.6 Economie 17
2.7 Arbeidsmarkt en onderwijs 18
2.8 Veiligheid 20
2.9 Overig 21

3 Financieel perspectief 22
3.1 Begrotingssaldo, reserves en investeringen 22
3.2 Schuldpositie 25
3.3 Financiële kengetallen 26

4 Regionale positie en samenwerking 27
4.1 'Dansen tussen schalen' 27
4.2 Vier samenwerkingsschalen 27
4.3 Toekomst en recente ontwikkelingen 31

Leeswijzer

Dit document is als volgt opgebouwd:

- Het hoofdstuk 'Gorinchem vanuit vogelvlucht' geeft een algemene duiding van Gorinchem en wat er landelijk speelt en op Gorinchem af komt. Deze informatie komt uit de toekomstvisie 'GO2032' (2017), het rapport 'Samen voor elkaar' (2019) en de recente reacties van de planbureaus (SCP en PLB) en de VNG op het Regeerakkoord 2021-2025. Een hoofdstuk dat even 'uitzoomt', voor de liefhebber.
- Daarna zoomt het hoofdstuk 'Informatie per thema' weer in. In acht thema's (en een categorie 'overig') gaat het over Gorinchem zelf. Welke ontwikkeling er loopt, tot welke algemeen aandachtspunt dat voor dat thema zou kunnen leiden en welke specifieke aandachtspunten er zijn, bezien vanuit het beleid dat de gemeenteraad in de afgelopen jaren heeft vastgesteld en mogelijk wil voortzetten in de komende jaren.
- Het hoofdstuk 'financieel perspectief' gaat in op de financiële situatie van Gorinchem: een heel belangrijke randvoorwaarde bij alle mogelijke keuzes ten aanzien van de inhoud.
- Tot slot geeft het hoofdstuk 'Regionale positie en samenwerking' een beeld van de positionering van Gorinchem in regionale samenwerking.

Voorwoord

Voor u ligt het document ‘Informatie coalitievorming 2022’. Met dit document informeert de gemeentelijke organisatie u, de politieke partijen in de nieuw gekozen gemeenteraad, over belangrijke ontwikkelingen in Gorinchem. Hiermee bieden wij u allen goede basisinformatie voor uw gesprekken over de bestuursperiode 2022-2026.

Het is een strategisch document op hoofdlijnen. Dat wil zeggen dat dit document zaken benoemt waarvan de gemeentelijke organisatie inschat dat ze van belang kunnen zijn voor Gorinchem op de lange termijn. Dit document is daarmee niet volledig: vanzelfsprekend zijn er nog allerlei andere onderwerpen die ook ter sprake kunnen komen in de gesprekken over de periode 2022-2026. De agenda voor die gesprekken is immers aan de politieke partijen zelf.

Dit document biedt aan de partijen in de gemeenteraad dus een eerste basis. Wanneer u dat wenst, zal de organisatie aanvullende en verdiepende informatie aanleveren, zodat u steeds over de informatie kunt beschikken die u voor uw gesprekken nodig hebt.

Mede namens de ambtelijke organisatie wens ik u een goede informatie- en formatieperiode toe. Ik zie uit naar een constructieve samenwerking, met het college en de gemeenteraad, in de periode 2022-2026.

Heleen Kromkamp
Gemeentesecretaris / Algemeen directeur

1 Uitzoomen: Gorinchem vanuit vogelvlucht

1.1 GO2032 als inspirerend beeld, verder vertaald in gemeentelijke ambities

IIn 2017 is samen met stad en regio de Toekomstvisie GO2032 ontwikkeld. Deze visie zette een inspirerend beeld neer van Gorinchem in de toekomst, dat leidend is gebleken voor diverse gemeentelijke ambities. Deze ambities zijn vervolgens vertaald in visies die de afgelopen jaren door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Bijvoorbeeld in het Integraal Sociaal Beleid, de Woon- en transformatievisie, de Cultuurvisie, de Mobiliteitsvisie Gorinchem 2040, de Regionale Energie Strategie 1.0, de Economische Visie en de Omgevingsvisie (in ontwikkeling).

Naast het eigen toekomstbeeld verwoord in deze visies, wordt de toekomst van Gorinchem ook bepaald door wat er op Gorinchem afkomt, bijvoorbeeld vanuit het Rijk. Hieronder volgen samenvattingen uit enkele reacties op het recente Regeerakkoord van het Rijk, van twee planbureaus en van de VNG. Dit als een indicatie van veel grotere ontwikkelingen die toch ook relevant zijn voor Gorinchem. En als een vorm van 'uitzoomen' – om in hoofdstuk 2 weer in te zoomen op Gorinchem.

1.2 Wat er op gemeenten afkomt: reacties op Regeerakkoord Rijk 2021-2025

Essentie oproep SCP: werk aan brede welvaart

De essentie van de oproep van het SCP in zijn reactie op het Regeerakkoord van het Rijk is om bij de verdere uitwerking van het landelijke regeerakkoord het perspectief van 'brede welvaart' leidend te laten zijn. Dat geldt overigens ook ten aanzien van de maatregelen die in het kader van (het herstel van) corona worden genomen. Het SCP roept op om dat herstelbeleid niet los te bezien, maar integraal aan de genoemde opgaven en brede welvaart te verbinden. Bij brede welvaart gaat het om meer dan economie of koopkracht of klimaat. Brede welvaart is meerdimensionaal en richt zich zowel op objectieve aspecten van het leven van mensen, zoals inkomen, arbeid, wonen of gezondheid, als op subjectieve aspecten, zoals welbevinden en geluk. In Gorinchem kennen we het begrip brede welvaart vanuit de Regio Deal, maar ook vanuit de daarmee verwante Global Goals.

SCP: vijf voorwaarden voor effectiviteit en draagvlak beleid in Nederland

Ook duidt het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) *de risico's voor de effectiviteit van en het draagvlak voor het beleid* in het akkoord. Het SCP wijst op een aantal randvoorwaarden die daarvoor op orde moeten zijn en die *vanuit het perspectief van de burger* relevant zijn en in Nederland steeds meer gaan spelen. Aan die voorwaarden werken is een opgave die allereerst het Rijk aangaat, maar die zeker ook lokaal doorwerkt:

1. *Democratie en institutioneel vertrouwen.*

   Werken aan vertrouwen in de overheid vraagt om een versterking van 'tegenmacht' binnen èn tegenover de overheid. En dat vraagt een luisterende overheid, onder meer door in besluitvormingsprocessen meer tijd te nemen en het luisteren niet in de weg te staan met snel gesloten politieke compromissen (die in de politieke arena wel werken, maar niet in de praktijk van alledag van inwoners). Werken aan vertrouwen vraagt ook verbeteren van vertegenwoordiging: voorkeuren van mensen met een lagere opleiding en een lager inkomen kwamen de afgelopen decennia minder goed tot uitdrukking in beleid dan de opvattingen van mensen met hogere inkomens en opleidingsniveaus.

2. *Veerkracht en kwetsbaarheid in het sociaal domein.*

   Wees realistisch over zelf- en samenredzaamheid. Het SCP zet vraagtekens bij het realiteitsgehalte van aannames ten aanzien van uitbreiding van beschut werk, preventie in de jeugdzorg en de consequenties van het langer thuis wonen van ouderen. Zonder aanvullende maatregelen – realistisch budget voor hulp en middelen, voldoende personeel in zorg en ondersteuning, betere samenwerking tussen alle betrokken partijen – wordt de druk op de mantelzorg en op zwaardere vormen van gemeentelijke Wmo-ondersteuning naar verwachting van het SCP (te) groot.

3. *Samenleven in verscheidenheid.*

Hier is de opgave het stimuleren van sociale samenhang en het tegengaan van polarisatie en scheidslijnen, waar deze tot onrechtvaardigheid of conflict leiden. Het SCP waarschuwt onder meer voor verdere segregatie in het onderwijs en de gevolgen op langere termijn. Ten aanzien van het tegengaan van discriminatie stelt het de voorbeeldfunctie van de overheid centraal rondom inclusief werkgeverschap. Ten aanzien van inburgering stelt het SCP dat gemeenten mogelijk onvoldoende uitgerust zijn voor deze nieuwe taak (net als destijds bij de decentralisaties). Tot slot vraagt immigratie (en dus de huisvesting van asielzoekers) volgens het SCP om het werken aan draagvlak waarbij gevoelens van (on)rechtvaardigheid rond werk, wonen etc. een plek krijgen.

4. *Kansengelijkheid, persoonlijke ontwikkeling en volwaardige participatie.*

Het SCP constateert dat kansengelijkheid niet alleen speelt in de jeugdfase, maar dat mensen werken, leren, zorgen en doen op tal van terreinen gedurende hun hele leven. SCP raadt aan om: de analyse van kansengelijkheid te verbreden en hierin de wensen en noden van burgers in diverse levensfasen te betrekken; het participatieperspectief op de arbeidsmarkt te verbreden naar maatschappelijke participatie; het onderwijs te bezien vanuit een perspectief op een leven lang ontwikkelen.

5. *Verduurzaming vanuit burgerperspectief.*

Het SCP typeert de transitie naar een klimaatneutrale samenleving behalve als een technologische en economische, ook als een sociale opgave. Transitie gaat gepaard met tastbare ingrepen achter de voordeur en in de leefomgeving waaraan lasten verbonden zijn: mentaal, financieel en landschappelijk. Dat vraagt het echt betrekken van burgers en gemeenschappen in beleidsvoorbereiding. Onderzoek laat zien dat draagvlak van beleid vraagt om duidelijke en rechtvaardige procedures en effectieve ondersteuning. Preventie en bestrijding van energiearmoede is daarin niet alleen een zaak van solidariteit, maar ook van effectiviteit, omdat maatregelen zonder draagvlak gewoonweg niet werken.

PBL: uitwerking noodzakelijk en daardoor onzekerheid op leefomgevingsthema's

In de algemene boodschap sluit het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) aan bij de oproep van het SCP om maatregelen vanuit samenhang en het perspectief van 'brede welvaart' leidend te laten zijn. Speciaal voor de leefomgevingsthema's voegt het PBL daaraan toe dat er nog een grote uitwerkingsopgave is bij het landelijke coalitieakkoord. Vanwege de fase waarin het akkoord zich bevindt, bevat het zeker op het onderwerp van de leefomgeving voorstellen waarvan de onderdelen wachten op verdere uitwerking en onderbouwing.
Er is kortom nog veel onzeker en het PBL plaats daarover ook per onderwerp kanttekeningen:

1. *Klimaat en energie*:

Het regeerakkoord scherpt de emissiereductiedoelstelling voor 2030 aan van 49 naar 55 procent ten opzichte van de uitstoot in 1990. Die doelstelling grenst volgens het PBL aan het praktisch maximaal realiseerbare, zonder dat het Rijk al heel duidelijk neerzet met welke middelen dat haalbaar zou zijn. Voor het klimaatbeleid wordt in het regeerakkoord in totaal € 35 miljard gereserveerd. Dit vraagt volgens het PBL wel dat duidelijk wordt welk aandeel daarvan landt bij overheden en particulieren. Het PBL vraagt aandacht voor de beperkte beschikbaarheid van vakmensen, de noodzaak tot het betrekken van burgers en de moeilijkheid om in klimaatbeleid voorbij vrijblijvendheid te gaan.

2. *Landbouw, natuur en voedsel:*

De opgave om de doelstellingen rondom stikstofreductie te kunnen bereiken is volgens het PBL ongeëvenaard. Het PBL wijst daarbij op het belang van: duidelijker kaders voor gebiedsopgaven en de uitgaven uit het transitiefonds; uitvoeringscapaciteit bij medeoverheden; tijd die het kost om tot bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies te komen. Ten aanzien van natuur en waterkwaliteit benadrukt het PBL opnieuw het belang (en de complexiteit) van een gebiedsgerichte aanpak. Tenslotte constateert het PBL dat er nog geen concreet beleid is voor het verminderen van de klimaat- en biodiversiteitsvoetafdruk.

3. *Wonen:*

Het PBL constateert dat het Rijk in het woondossier vooral meer systeemverantwoordelijkheid neemt (coördineren), maar in mindere mate resultaatverantwoordelijkheid (uitvoering door anderen). Het realiseren van meer bouw is echter geen sinecure in tijden van schaars personeel en grondstoffen. Het Rijk ziet een grote rol van corporaties, en faciliteert die door de verhuurderheffing verder af te bouwen en de markttoets op te schorten (die voorkomt dat woningcorporaties commerciële activiteiten kunnen uitvoeren).

4. *Mobiliteit en bereikbaarheid:*

Het Rijk voegt de komende tien jaar € 7,5 miljard toe aan het mobiliteitsfonds. PBL adviseert gelden voor ruimte en infrastructuur juist meer integraal in te zetten, zodat de meerwaarde van verstedelijkings- en infrastructuurprojecten meer op elkaar kan worden afgestemd en vanuit dat fonds gestimuleerd. De versmalling tot infrastructuur doet volgens het PBL onvoldoende recht aan rijksambitie voor stedelijke ontwikkeling. Het voornemen om binnen de bebouwde kom te komen tot een maximumsnelheid van 30 km/u vraagt volgens het PBL ook bijpassende weginrichting (wat geld kost). Over de transitie naar duurzame mobiliteit en prijsbeleid is volgens het PBL nog veel onduidelijk en dus over de effecten op gemeentelijk niveau (ook qua infrastructuur) nog veel onzeker.

5. *Circulaire economie:*

Het PBL ziet kansen voor de bijdrage van een circulaire economie aan het klimaatbeleid. En het ziet ook een noodzaak tot vermindering van gebruik van grondstoffen: door het toenemende grondstoffengebruik en de onderlinge afhankelijkheden in de lange internationale productieketens, nemen leveringsrisico's toe, evenals het risico op sterk fluctuerende prijzen.

6. *Ruimte:*

Het PBL constateert dat het Rijk vast houdt aan de verstedelijkingsstrategie, waarbij ruimte voor wonen, werken en voorzieningen bij voorkeur gevonden wordt binnen bestaand stedelijk gebied. Waar dat niet mogelijk is, worden locaties grenzend aan dat gebied gekozen. In het laatste geval is een goede (openbaarvervoer)bereikbaarheid een vereiste en wordt de aanwezigheid van bestaande infrastructuur benut. De € 7,5 miljard die wordt toegevoegd aan het mobiliteitsfonds sluit daar volgens het PBL niet helemaal op aan (zie hierboven bij 'Mobiliteit en bereikbaarheid'). Dat fonds is ook specifiek bedoeld voor de ontsluiting van zogenoemde 'NOVI-verstedelijkingsgebieden' (waarvan Gorinchem geen onderdeel uitmaakt).

VNG: zorgen over aantal afspraken.

De waardering van de VNG voor het regeerakkoord is niet uitsluitend positief. De VNG vraagt in zijn algemene reactie aan het Rijk alles in het werk te stellen om ervoor te zorgen dat Rijk en gemeenten gezamenlijk verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de grote maatschappelijke opgaven. Gemeenten maken zich grote zorgen over een aantal afspraken die de coalitiepartijen in het akkoord hebben gemaakt. Enkele daarvan zijn:

1. *Jeugdhulp:*

'arbitrage is arbitrage', de uitkomst van arbitrage moet worden gerespecteerd
(zie hoofdstuk 3 Financieel perspectief: 'Hervormingsagenda Jeugd').

2. *Opschalingskorting:*

niet bevriezen maar afschaffen
(zie hoofdstuk 3 Financieel perspectief: 'Regeerakkoord').

3. *Woningbouwimpuls en volkshuisvestingsfonds:*

geen sigaar uit eigen doos. Het regeerakkoord haalt voor de woningbouwimpuls en voor het volkshuisvestingsfonds € 1 miljard en € 600 miljoen uit het gemeentefonds om het vervolgens als specifieke uitkering ter beschikking te stellen aan een aantal gemeenten. Dit volgens de VNG een sigaar uit eigen doos die ten koste gaat van andere noodzakelijke gemeentelijke investeringen. Het is ook een herverdeling van het gemeentefonds waarbij alle gemeenten betalen voor woningbouw en leefbaarheid in enkele gemeenten (Gorinchem bereidt overigens een aanvraag voor de Woningbouwimpuls voor).

1.3 Kleine stad met groot verzorgingsgebied en grote opgaven: dat vraagt prioritering

Bij de hierboven genoemde lokale visiedocumenten en landelijke opgaven geldt wat het rapport 'Samen voor elkaar' constateerde in 2019: Gorinchem heeft grote schoenen te vullen. Met circa 37.000 inwoners is de gemeenteomvang van Gorinchem kleiner dan het landelijk gemiddelde (ongeveer 50.000 inwoners), terwijl het verzorgingsgebied, afhankelijk van de functie, varieert van 90.000 tot zelfs 150.000 inwoners. En omdat Gorinchem ondanks de relatief kleine omvang toch echt een stad is, spelen veel van de bovenstaande landelijke opgaven ook voelbaar in Gorinchem.

Een ding is zeker: niet alles kan tegelijk. Vanwege de omvang van wat er op Gorinchem afkomt en de nu eenmaal begrensde beschikbaarheid van capaciteit en financiële middelen (zie hoofdstuk 3) geldt: het draait om keuzes maken. In wat volgens de partijen echt moet of kan, wat nu dringend is of juist minder dringend, en wat misschien slim gecombineerd kan worden en/of in samenwerking met andere partners mogelijk wordt.

Met de inhoud van het volgende hoofdstuk willen we de fracties in de gemeenteraad een inhoudelijke basis bieden om keuzes te maken, te prioriteren en/of een volgorde in tijd te bepalen van de zaken die volgens die partijen bijdragen aan het Gorinchem van nu en in de toekomst. Steeds onderbouwd vanuit feiten, en redenerend vanuit eerder door de gemeenteraad gemaakte keuzes.

2 Inzoomen: informatie per thema

2.1 Mobiliteit

De Mobiliteitsvisie Gorinchem 2040 benadert mobiliteit als een samenhangend geheel. Mobiliteit gaat immers niet alleen om de behoefte aan bereikbaarheid, maar hangt nauw samen met onze klimaatambities, ruimtelijke vraagstukken, verkeersveiligheid, inclusieve samenleving, innovatie en energietransitie. Gorinchem heeft een inhaalslag te maken. Groei van de stad in oostelijk richting heeft niet geresulteerd in extra oost-west verbindingen waardoor de bereikbaarheid kwetsbaar is. En Gorinchem is ten opzichte van vergelijkbare steden een echte autostad en moet, als ze fiets- en wandelstad wil worden, slagen maken. Tot begin 2020 was er lang geen door de gemeenteraad vastgestelde, samenhangende mobiliteitsvisie en geen structureel geld. Wel is er veel gespaard in de reserve Infrastructuur. In Gorinchem gaat het er bij mobiliteit om de sprong in kwaliteit naar 2040, die met de mobiliteitsvisie is gestart, daadwerkelijk te maken. Dit vanuit de huidige kracht en kwaliteiten.

Algemeen aandachtspunt

Met het vaststellen van Mobiliteitsvisie, Maatregelen en Uitvoeringsagenda heeft de gemeenteraad zich zowel in tijd als in kwaliteit gecommitteerd aan een hoog ambitieniveau. Daarbij gaat het in de nu lopende eerste periode vooral over achterstanden wegwerken en het op orde krijgen van de basis: de infrastructuur. Daarna kan koers gezet worden naar een verbreding van de mobiliteitsaanpak. De focus gaat dan minder liggen op infrastructuur maar op het beter benutten en gebruiken van infrastructuur; door slimme sturing van mobiliteit. Daarbij speelt het gedragsmatige aspect van mobiliteit en marketing van mobiliteitsoplossingen een belangrijke rol. Of en wanneer Gorinchem zover komt, hangt af van de financiële middelen die beschikbaar komen vanuit de reserve infrastructuur. Deze zijn nu te beperkt om het benodigde pakket aan maatregelen volledig te realiseren. Tegelijkertijd is de sprong in kwaliteit urgent. Om de voor de stad belangrijke stedelijke ontwikkelingen te kunnen realiseren is mobiliteit/bereikbaarheid een belangrijke randvoorwaarde. Op visie- en maatregelenniveau is dit nu goed afgestemd maar op realisatieniveau zijn we er nog niet. Complicerende factor daarbij is de hinder die de stad de komende jaren gaat ondervinden van de onderhoudswerkzaamheden aan de A27 en A15.

Specifieke aandachtspunten

1. *Mobiliteitsvisie Gorinchem 2040 en Uitwerking Maatregelen.*

In respectievelijk januari en september 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Het bevat alle maatregelen die in de periode 2020-2040 nodig zijn om de Mobiliteitsvisie te realiseren.

- Het is een adaptief programma waaruit periodiek een uitvoeringsagenda kan worden samengesteld met maatregelen die op dat moment het meest urgent zijn. In totaal gaat het om een investeringsbedragvan € 120 miljoen, wat gedekt moet worden vanuit de reserve infrastructuur en subsidies. Prioriteren en (lobby voor) het verwerven van externe middelen blijft cruciaal.

2. *Mobiliteitsvisie Uitvoeringagenda 2020-2023, september 2020:*

tegelijkertijd met de Uitwerking Maatregelen is door de raad ook de Uitvoeringsagenda 2020-2023 vastgesteld. Het is een pakket aan maatregelen á €35 miljoen dat gedekt wordt uit investeringsmiddelen en de reserve infrastructuur.

- De projecten uit de Uitvoeringsagenda 2020-2023 zijn inmiddels opgestart. Voor een deel zijn de projecten ook echte ‘doorbraak’ projecten, zoals de 2e fase van de Banneweg, de brug over de Linge, het station Gorinchem Noord en de uitbreiding van de parkeergarage Kweeklust. Voor de periode 2023 en verder zal een nieuwe Uitvoeringsagenda moeten worden opgesteld.

3. *Voorlopig ontwerp Haarsekaden en Fietsplan.*

Respectievelijk door raad (maand jaar) en college (januari 2022) vastgesteld. Met het project herinrichting Haarsekaden zetten we een belangrijke stap naar het worden van een fietsstad.

- Het opgestelde fietsplan is nog niet in een uitvoeringsagenda opgenomen, hierin zijn dus nog keuzes te maken (bv. onderdeel maken van de uitvoeringsagenda vanaf 2023 of de huidige uitvoeringsagenda herijken/aanvullen).

4. *Externe bereikbaarheid.*

Voor de externe bereikbaarheid is inzet op volgende dossiers essentieel:

- A27 Slim bereikbaar: samenwerking tussen gemeenten, provincies en RWS met aanvullende maatregelen om de bereikbaarheid tijdens werkzaamheden A27 te verbeteren (als een plus op wat door RWS wordt gedaan).
- MIRT Studie A15: studie door RWS naar verbetering A15 tussen Sliedrecht en Gorinchem, met als belangrijk aandachtspunt het knooppunt Gorinchem.
- MIRT Studie BGU: studie naar slimme busverbinding Breda-Gorinchem-Utrecht met als belangrijk aandachtspunt de inzet voor Hub West om te buigen van inspanningsverplichting naar resultaatsverplichting.
- MLL: inzet om via gezamenlijk plan de opwaardering van de MerwedeLingeLijn hogere op de provinciale en rijksagenda te krijgen.

Financieel

- De projecten uit de Uitvoeringsagenda 2020-2023 worden gedekt uit de reserve infrastructuur. Voor de huidige uitvoeringsagenda is € 35 miljoen gedekt uit investeringsmiddelen en de reserve infrastructuur. De reserve infrastructuur wordt gevuld vanuit winsten uit de grondexploitaties. Momenteel is ca. € 3 miljoen gespaard voor een volgende uitvoeringsagenda. Vanwege het aflopen van actieve positieve grondexploitaties zal er in de komende jaren geen voeding meer plaatsvinden van deze reserve vanuit deze winsten

- Het tempo waarmee gespaard wordt, is te laag om de ambities uit de Mobiliteitsvisie te kunnen gaan waarmaken. Het goed plannen en prioriteren van plannen, evenals (lobby voor) het verwerven van externe middelen blijft cruciaal.

2.2 Duurzaamheid

Duurzaamheid en daarbinnen met name energietransitie en klimaatadaptatie zijn mondiale vraagstukken, die in Gorinchem vragen om stevige financiële en ambtelijke inzet vanuit Europese en nationale wetgeving. Die stevige inzet staat nog los van de lokaal te maken politieke keuzes en accenten binnen deze opgaven. Bij energietransitie gaat het om bijvoorbeeld het fors verminderen van het energieverbruik, het meer lokaal opwekken van energie en het zorgen voor een aardgasvrij Gorinchem in uiterlijk 2050. Duurzaamheid is door de oorlog in Oekraïne nog meer in een geopolitiek daglicht komen te staan. Qua klimaatadaptatie gaat het om het bouwen én stedelijk (her)inrichten op grotere extremen in temperatuur of neerslag. Deze opgaven hebben ongeacht de beleidskeuzes in de uitvoering een grote ruimtelijke, sociale en economische impact, en vragen daarmee om een stevige aansturing en integrale aanpak.

Algemeen aandachtspunt

Gorinchem heeft met haar lastig te verduurzamen oude binnenstad, dicht stedelijke structuur, haar vele bedrijven en centrumvoorzieningen (zorg, onderwijs, leisure) die alle energie verbruiken én transportbewegingen creëren een extra opgave ten opzichte van andere middelgrote gemeenten.

Specifieke aandachtspunten

1. *Regionale Energie Strategie 1.0, incl. windmolen zoekgebieden.*

Op 13 april 2021 is de RES door de raad vastgesteld met inachtneming van enkele moties. Uitvoering loopt of is in voorbereiding.

- Bijzondere aandacht vraagt de duiding van de motie ‘Windmolen-vrij Dichtbij’. Deze motie heeft zomer 2021 bij het college geleid tot het niet verder verkennen van zoekgebied A15-Oost. Formeel maakt dit zoekgebied nog onderdeel uit van de door de gemeenteraden van Molenlanden en Gorinchem vastgestelde RES. Voor zoekgebied Avelingen lopen thans verkennende onderzoeken en de participatie. Beleidskeuzes t.a.v. zoekgebieden voor windenergie in Gorinchem hebben mogelijk bestuurlijke impact op de relaties met het Rijk, provincie en RES-partner gemeente Molenlanden.

2. *Uitvoeringsprogramma RES en inzet Reserve Duurzaamheid.*

Op 25 november 2021 heeft de raad ingestemd met de voorwaarden voor inzet van de reserve duurzaamheid en het Uitvoeringsprogramma voor de RES behandeld. Uitvoering loopt of is in voorbereiding.

- Bijzonder aandacht vraagt de motie ‘Actief aan de slag met energiebesparing’, hierin wordt opgeroepen om gezien de hoge energieprijzen versneld in zetten op besparing. Het Rijk gaat echter over de meest invloedrijke randvoorwaarden zoals regelgeving, subsidie en (proces)geld voor uitvoeringen plannen. In algemene zin geldt t.a.v. de RES dat de uitvoeringscapaciteit knelt in relatie tot de politiek vastgestelde ambities. De gemeente Gorinchem heeft hierover al een lobbybrief richting het Rijk gezonden.

3. *Warmtenet Gildenwijk.*

Op 23 februari 2021 heeft de raad besloten om het stadhuis in 2025 aan te sluiten op een door HVC aan te leggen warmtenet om daarmee het warmtenet voldoende startvolume te geven.

- Bijzondere aandacht vraagt de samenloop met andere werkzaamheden in de wijk, meekoppelkansen zijn in de praktijk lastig te realiseren. Voor de beoogde fase 2 (met o.a. ziekenhuis en Piazza in het gebied) is nog geen projectopdracht of capaciteit gerealiseerd.

4. *Transitievisie Warmte (TvW).*

Op 23 september 2021 heeft de raad de Transitievisie Warmte vastgesteld en akkoord gegeven op de korte termijn verkenningsgebieden.

- Bijzondere aandacht vraagt de financiering. Expliciet is besloten “uitvoering van de Transitievisie Warmte 1.0 afhankelijk te laten zijn van beschikbaar gestelde financiële middelen vanuit het Rijk.” De ambities van het Rijk waaraan deze visie invulling wil geven, zijn door het Rijk nog niet voorzien van passende, gemeentelijke middelen om tot uitvoering over te gaan.

5. *Regionale Adaptatie Strategie.*

Het college van B&W heeft op 28 september 2021 de RAS vastgesteld en daar de raad per RIB en I&O over geïnformeerd. Vanuit de RAS moet medio 2022 een plan van aanpak worden opgesteld en een lokale aanpak in de Lokale Adaptatie Strategie.

Financieel

- Het Rijk heeft tot nu toe slechts beperkt ‘procesgeld’ voor RES en TvW beschikbaar gesteld.

- Reserve duurzaamheid, waarvan ± €1,8 mln belegd. Vooralsnog is de reserve lastig revolverend te maken op korte termijn (baten landen elders en doorlooptijden of eventuele terugverdientijden zijn lang).

- Voor daadwerkelijke uitvoering TvW en RAS/LAS is Rijksgeld vereist. Zowel voor gemeente als partners, bedrijven, inwoners en organisaties. Het goed plannen en prioriteren van plannen, evenals (lobby voor) het verwerven van externe middelen blijft cruciaal.

2.3 Cultuur

Gorcum kent een rijk cultureel verleden én heden. Dit is mede ontstaan en versterkt door haar centrale ligging in de regio. Zowel qua evenementen, makers als locaties. Als onderdeel van de landelijke trend van verschuiving van gericht winkelen naar beleving biedt cultuur kansen als onderdeel van 'de programmering van de stad'. Ook biedt cultuur kansen in relatie tot de woningmarktambities en het bredere vestigingsklimaat van Gorinchem als stad in de functionele regio.

Algemeen aandachtspunt

Door het hoge niveau van voorzieningen in de stad is draagkracht een vraagstuk. Gorinchem heeft (en betaalt) diverse voorzieningen op haar grondgebied die niet louter gericht zijn op de eigen inwoners. Dat is een kans en bedreiging. Zowel qua programmering met enkele landelijke cultuurmakers, vele lokale initiatieven en evenementen als qua stedelijke voorzieningen zoals het Gorinchems museum, drie theaters en een bibliotheek is de stad cultureel goed bediend. Gorinchem heeft veel (cultureel) erfgoed, wat een kans is en tegelijkertijd vraagt om specifieke capaciteit, die er nu niet is.

Specifieke aandachtspunten

1. *Cultuurvisie.*

December 2019 door de raad vastgesteld, inclusief de opdracht om voorstellen uit te werken voor een groot podium en huisvesting bibliotheek.

- Het in stand houden van het voorzieningenniveau vraagt om een insteek van cultuur in samenhang met andere thema's, zie ook Wonen en Economie. Daarbij is de structurele impact van corona nog onbekend.

2. *De Nieuwe Doelen.*

Op 18 februari 2021 is de uitvraag vastgesteld. De opbrengst van deze uitvraag leidde op 9 december 2021 tot een politieke 'go' op Europese aanbesteding van de exploitatie.

- De raad heeft verzocht de scope te verbreden en andere locaties naast Haarstraat 64 niet uit te sluiten. Deze scope heeft grote impact op haalbaarheid en betaalbaarheid.

3. *Bibliotheek.*

In december 2019 heeft de raad met het vaststellen van de cultuurvisie de opdracht gegeven om met een voorstel voor toekomstbestendige huisvesting te komen vanuit de gedachte van een 'cultuurstraat'. Het huidige bibliotheekbudget is echter niet toereikend voor de in 2018 vastgestelde inhoudelijk bibliotheekvisie en bijbehorende huisvesting.

- De raad heeft verzocht de huisvesting op korte termijn op te lossen. Een korte termijnoplossing staat mogelijk op gespannen voet met de vastgestelde inhoudelijke bibliotheekambities én langere termijnambities bij de ontwikkeling van de (binnen)stad. Een nadere verkenning hiernaar is opgestart.

Financieel

- Programmering is gedekt uit de lopende begroting.
- Voor DND € 7 mln. projectbudget voor bouw in de vorm van kapitaallasten, prijspeil 2019 en niet geïndexeerd. Hier zit een potentieel financieel knelpunt gezien de nationale prijsontwikkeling in de bouw.
- Bibliotheek. De vastgestelde ambities en budget matchen niet. Dit vraagt een besluit op wat leidend is: geld of inhoud. Een verkenning om deze afweging te kunnen maken is opgestart.
- Algemeen aandachtspunt: begrotingsflexibiliteit bij langlopende verplichtingen zoals huisvesting.

2.4 Stedelijke ontwikkeling

Bij stedelijke ontwikkeling gaat om het duurzaam en leefbaar groeien van de stad naar minimaal 40.000 inwoners in 2030. Dit om een sterke centrumstad te zijn voor de regio en aantrekkelijk te blijven als woon- en werkstad. De basis voor deze ambitie is G02032, waarbij stedelijke ontwikkeling zich vooral richt op de ruimtelijke vertaling hiervan. Voor een aantal ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de Vleugels van de stad (waaronder ook de Lingeoevers vallen) en Groote Haar als 'schuifruimte' om ontwikkelingen in de Vleugels van de stad mogelijk te maken, geldt dat ze niet alleen qua omvang groot zijn voor de stad; het zijn vanwege hun complexiteit ook echt andere opgaven dan Gorinchem tot nu toe gewend was.

Algemeen aandachtspunt

De uitdaging van de gemeente is om plannen te maken van een hoog kwaliteitsniveau. En ook om de ruimtelijke 'schuifpuzzel' te maken die nodig is om de binnenstedelijke transformatie goed vorm te geven, samen met partners uit de stad. Daarbij wordt nu een aanpak gevolgd van twee sporen. Enerzijds werken we aan visie en strategie om de samenhang en kwaliteit van de plannen op stadsniveau te borgen (zie hieronder bij '2. Omgevingsvisie'), anderzijds zijn we aan de slag met concrete plannen om te versnellen (zie hieronder bij '3. Versnellen').

Specifieke aandachtspunten

1. *Woon- en transformatievisie, september 2019:*

Op provinciaal en regionaal niveau is het afgelopen jaar bereikt dat Gorcum de mogelijkheid krijgt om te groeien en binnenstedelijk 2000 meer woningen te bouwen. Bij de provincie is dit vastgelegd in de provinciale verstedelijkingsstrategie en met Molenlanden in het gezamenlijk opgestelde regionale woningbouwprogramma tot 2030. Door de provincie worden deze afspraken ook met het Rijk afgestemd in het BO MIRT. Daarnaast heeft het Rijk ingestemd met ons verzoek het hele gebied van de Vleugels aan te wijzen voor een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte onder Crisis en Herstelwet.

- Regionaal blijft afstemming met Molenlanden van belang, de gemeente waarmee we ons regionaal woningbouwprogramma delen..

2. *Omgevingsvisie (in ontwikkeling):*

In oktober 2020 is de startnotitie voor de Omgevingsvisie Gorinchem 2050 door de raad vastgesteld. Momenteel wordt gewerkt aan het maken van de Omgevingsvisie, loopt nog het participatietraject en is vaststelling gepland voor zomer 2022. Naast de Omgevingsvisie is op het gebied van visie en strategie nog meer gevraagd. Essentieel is de uitwerking van een drietal programma's die doelstellingen verder vertalen naar een haalbare fasering, programmering, kwaliteitskaders en benodigde investeringen (afhankelijk van de ontwikkelingen in en ambities voor de Binnenstad/Vesting kan het een overweging zijn om daarvoor een afzonderlijk programma te ontwikkelen):

a. *Ontwikkelplan Vleugels van de Stad:* In januari 2020 is samen met de Provincie Zuid Holland gestart met het opstellen van een ontwikkelplan/programma voor de Vleugels van de Stad. In het ontwikkelplan onderzoeken we de mogelijkheden voor functiemenging en nieuwe vormen van verstedelijking om woon- en werkmilieus te bieden die in Gorinchem nog niet (of in mindere mate) aanwezig zijn. Verder zijn kernwaarden bepaald, zijn volumestudies gemaakt voor de verschillende deelgebieden en is voor het Stationsgebied een scenarioanalyse gemaakt van verschillende ontwikkelrichtingen.

- In de komende maanden wordt het ontwikkelplan voor de Vleugels van de Stad verder uitgewerkt, vindt opnieuw participatie plaats en streven we naar vaststelling door de raad in het najaar van 2022.

b. *Stedelijke vernieuwing:* Bij het ontwikkelen van deze nieuwe stedelijke gebieden, is het fysiek en sociaal verbinden van de transformatiegebieden en de bestaande stad cruciaal. Juist nu er in het westelijk deel van de stad een aantal (grote) herstructureringen en ontwikkelingen op stapel staan én deze parallel lopen aan de nieuwe ontwikkelingen van de Vleugels van de Stad, biedt dit grote kansen voor het verbeteren van de kwaliteit in de oudere wijken van de stad én een evenwichtiger verdeling van de sociale huurwoningen over de stad.

- Voor de stedelijke vernieuwing van Gorinchem West wordt met Poort 6 en Rivas – twee belangrijke partners in de stad – gewerkt aan een ontwikkelplan Stedelijke Vernieuwing 3.0 'Twee opgaven, één stad'.

c. *Gorinchem Noord:* in Gorinchem Noord ligt een grote opgave om tot een leefbaar en duurzame inrichting te komen. Een eerste verkenning is gemaakt voor het ontwikkelen van een scholencampus in een parkachtige omgeving.

- De komst van 't Gilde en het belang van snelheid in de ontwikkeling van Groote Haar maken het urgent om heldere doelstellingen en concrete maatregelen te gaan plannen voor het gebied. Dit geldt ook voor het bedrijventerrein zelf omdat de maatregelen om te komen tot een duurzaam, circulair economisch aantrekkelijk en leefbaar terrein nog niet zijn geconcretiseerd.

3. *Versnellen door concrete plannen:*

naast visie en strategie worden ook in concrete plannen gewerkt aan binnenstedelijke transformatie in de Vleugels van de Stad, die ook de komende bestuursperiode aandacht vragen:

a. *Kaderdocument Arkelsedijk, oktober 2019 en Anterieure overeenkomst Arkelsedijk, januari 2021:* Voor het eerste deelgebied van de Vleugels van de Stad (500 woningen) zijn de kaders door de raad vastgesteld. Daarna is een landschapsplan en een cultuurhistorisch onderzoek voor de Lingeoevers opgesteld en is een anterieure overeenkomst met een ontwikkelaar gesloten. Het concept stedenbouwkundigplan voor het gebied is vrijwel gereed. Vanaf maart 2022 is doorgestart met een nieuwe ontwikkelaar. Voor het project is een bijdrage van de Regiodeal Drechtsteden-Gorinchem (€ 0,8 miljoen) verkregen.

b. Nota van Uitgangspunten Linge 2 Zuid, februari 2022: Voor het tweede deelgebied binnen de Vleugels van de Stad is een samenwerking aangegaan met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) om gezamenlijk de kaders op te stellen voor de transformatie. Dit omdat het gebied (deels) in eigendom is bij het RVB en er vanuit het RVB een verkoopprocedure is opgestart. De Nota van Uitgangspunten is inmiddels door de gemeenteraad vastgesteld, waardoor het verkooptraject vanuit het RVB kan worden voortgezet.

4. *Relatie beheer en onderhoud:*

bovenstaande ontwikkelingen in de buitenruimte hebben een sterke relatie met beheer en onderhoud. Bij toekomstige investeringen hoort ook een onderhoudsopgave, die vraagt om budget en reserve zodat de buitenruimte kan blijven voldoen aan de minimale eisen die gesteld worden. Hiermee liggen er ook kansen, namelijk dat wanneer stedelijke herontwikkelingen samen vallen met een investeringsopgave, deze ook mede vanuit beheer gefinancierd kunnen worden.

Financieel

- In de reserve stedelijke ontwikkeling is € 1,6 miljoen beschikbaar bedoeld om processen/projecten op te starten en te versnellen.
- Voor het project Arkelsedijk is een bijdrage van ca. € 800.000 beschikbaar vanuit de Regio Deal.
- Vanuit de provincie zijn drie subsidies verstrekt vanuit de Vliegende Brigade (in de vorm van ambtelijke uren) voor Vleugels van de stad en Stedelijke vernieuwing 3.0.
- Een hernieuwde subsidieaanvraag voor de Woningbouwimpuls is in voorbereiding.

2.5 Samenleving (sociaal domein, sport, leefbaarheid, gezondheid)

De kern van het Integraal Sociaal Beleid (ISB) voor de komende tijd is transformatie, namelijk het meer richten op preventie, inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben op het moment dat er een ondersteuningsbehoefte ontstaat en daar adequaat op in spelen. Op deze manier proberen we te voorkomen dat problemen steeds groter worden en er zwaardere ondersteuning en zorg nodig is. Uitgangspunt daarbij is de kwaliteit van zorg en ondersteuning, zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Demografische en maatschappelijke ontwikkelingen (zie hieronder) vragen om verdere transformatie.

Algemeen aandachtspunt

De stijging van het aantal ouderen (85%) en druk vanuit de omgeving, evenals de verwachte stijging in jeugdzorg betekenen dat, zonder verandering, de zorg en ondersteuning voor onze inwoners in het gedrang komt en de kosten in Wmo en Jeugdzorg aanzienlijk zullen stijgen. De bijstand is lastig te voorspellen, maar blijft tot nu toe vrij stabiel. Steeds meer mensen met een psychische kwetsbaarheid of een verslaving blijven zolang dat kan met begeleiding thuis wonen. Mensen die niet zelfstandig kunnen wonen, krijgen begeleiding thuis of in een instelling (beschermd wonen / beschermd thuis). Hiermee komt meer druk op de gemeente en de samenleving te liggen. De vraag naar zorgpersoneel zal toenemen terwijl het aanbod afneemt. Dit geldt ook voor vrijwilligers en mantelzorgers. Er zal een weg gevonden moeten worden om zorg en ondersteuning vroegtijdig en laagdrempelig te leveren met de inzet van de omgeving en het welzijnsveld. De vraag daarbij is wat er redelijkerwijs van vrijwilligers en mantelzorgers gevraagd wordt en of er voldoende mensen in de stad zijn die zich langdurig willen inzetten voor dergelijke maatschappelijke voorzieningen.

Specifieke aandachtspunten

1. *Integraal Sociaal Beleid (ISB):*

in maart 2019 is door de gemeenteraad het ISB 2019-2024 vastgesteld. Om de transformatie voor elkaar te krijgen blijft inzet van belang. Met transformatie wordt bedoeld: de kwaliteit van leven, zorg en ondersteuning te verbeteren waardoor zwaardere zorg en ondersteuning met bijbehorende kosten wordt voorkomen. Hiervoor geldt echter dat de lasten voor de baten uit gaan. In het komende jaar zal een besluit moeten worden genomen over de financiering van het ISB over 2023-2024 en in 2023 een nieuw beleidskader moeten worden voorbereid. Het ISB kent de volgende aandachtspunten:

- *Gezonde leefstijl en preventie:* overgewicht neemt enorm toe en is een groot probleem voor de gezondheid van mensen. Met de campagne Gorinchem Gezond zet de gemeente – samen met partners uit de stad – in op een gezonde leefstijl voor alle inwoners. Onder meer door beweegvriendelijke buitenruimte, inzet op gezonde leefstijl, huisvesting van de sportverenigingen. De uitvoering van de 'Kracht van sport' (zie hieronder bij 2) is hierin een groot onderdeel.
- *Leefomgevingsaanpassingen t.b.v. gezondheid:* 'wonen-zorg' (de inzet op het bereiken van meer inwoners met een zorgvraag) zorgt dat iedereen in onze stad kan blijven wonen en de omgeving bijdraagt aan sociale cohesie en gezond gedrag. We hebben het dan over: wonen; fysieke leefomgeving; sociale leefomgeving; openbare ruimte; opvang asielzoekers; wijkgericht werken.
- *Meedoen in onze samenleving:* meedoen en sociale contacten leiden tot zingeving en een prettiger leven. Door te blijven participeren creëert men een netwerk waarop men terug kan vallen en dat kan helpen bij ondersteuning. We hebben het dan over: meedoen en sociale contacten (inclusie); ontmoeting en deelnemen aan activiteiten (buurthuizen e.d.) dagbesteding en werk; financiële gezondheid; taalvaardigheid.
- *Passende zorg en ondersteuning:* we bieden iedereen de zorg en ondersteuning die hij/zij nodig heeft. Uitgangspunt hierbij is zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig. Om dit ook in de toekomst te kunnen blijven doen, zetten we in op: Jeugdhulp van regionaal naar lokaal; vroegsignalering (bijvoorbeeld via onderwijs en jongerenwerk); versterken welzijnsveld; zo lang mogelijk zelfstandig thuis; weer thuis; beschermd thuis; verbeteren samenwerking zorg-veiligheid-sociaal domein; duurzaam financieel houdbaar sociaal domein; zorgen dat de basis van ondersteuning en zorg op orde blijft ook op de langere termijn.

2. *Kracht van Sport:*

In lijn met het ISB is in 2021 het sportbeleid opnieuw vastgesteld met als doelstelling alle Gorcumers een leven lang actief. Uitvoering hiervan levert een belangrijke bijdrage aan de gezondheid en welbevinden van onze inwoners. Een concreet voorbeeld hiervan is de groei van voetbalvereniging GJS in Oost waardoor een investering nodig is van grasveld naar kunstgrasveld en extra verlichting.

3. *Woon en transformatievisie:*

In de woon- en transformatievisie is ook 'wonen-zorg' (de inzet op het bereiken van meer inwoners met een zorgvraag) opgenomen en vastgelegd. Hiermee geven we richting aan de invulling van het ISB op gebied van wonen (zie ook het thema Stedelijke ontwikkeling).

Financieel

- Reserve sociaal domein: het sociaal domein heeft een eigen reserve. Deze is ervoor om incidentele tegenvallers binnen het sociaal domein op te vangen. Ieder jaar worden hier middelen voor tegenvallers uitgehaald en resterend geld aan einde van het jaar ingebracht. Per 1-1-2022 is de stand van de reserve circa € 4,1 miljoen. Het is de verwachting dat bij behandeling van de jaarstukken 2021 aan de gemeenteraad zal worden voorg esteld om het positieve saldo Sociaal Domein over 2021 (circa € 1,7 miljoen) toe te voegen aan deze reserve.

- Zie voor de ontwikkeling op de financiën voor Jeugd het hoofdstuk Financiën ('2. Hervormingsagenda Jeugd').

2.6 Economie

De economische ontwikkeling van Nederland vraagt de komende decennia om proces- en productinnovatie en slimme logistiek. Grondstoffen worden mondiaal schaars, energieprijzen volatiel, duurzaamheidseisen nemen toe en de Nederlandse arbeidsmarkt wordt steeds krapper. Hoewel een groot deel van de opgave buiten de gemeentelijke invloedssfeer ligt (landelijk of EU-beleid), kan de gemeente randvoorwaarden scheppende maatregelen nemen of heeft dat reeds gedaan. Denk hierbij aan arbeidsmarktbeleid, citymarketing, citymaking of -promotie en acquisitiebeleid.

Algemeen aandachtspunt

Gorinchem heeft van oudsher een sterke, groot-regionale economische functie, waardoor de opgave groter is dan op basis van inwoneraantal mag worden verwacht. Met een hoog aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking, een landelijke toeristische functie, een grote regionale zorgsector en landelijke spelers in de maakindustrie vraagt deze economische opgave om integrale aanpak. Ook in relatie tot de thema's Stedelijke ontwikkeling en Arbeidsmarkt (het een kan niet zonder het ander).

Specifieke aandachtspunten

1. *Economische Visie*.

Op 24 juni 2021 door de raad vastgesteld, inclusief daarin vermelde dynamische uitvoeringsagenda, waarin nog keuzes kunnen worden gemaakt.

- Veel onderwerpen voor economie zitten (ook) op andere beleidsterreinen, zoals de Omgevingsvisie, de ontwikkelstrategie Groote Haar of Vleugels van de stad.
- Ruimtelijke beleidskeuzes zijn wenselijk rond het verdelen van de schaarse marktruimte bij bijv. detailhandel maar ook 'schuifruimte' voor bedrijven bij (her)ontwikkeling bedrijventerreinen.
- Verdere ontwikkeling van circulaire economie biedt kansen.

2. *Uitvoeringsplan mooiste vestingstad.*

Door B&W vastgesteld februari 2022.

3. *Aanpak Kernwinkelgebied (KWG).*

Op 9 december 2021 door de raad vastgesteld en de eerste stimulerende subsidiemaatregelen zijn (bijna) actief.

- Bij succes kan de aanpak KWG kan het een langer lopend project worden. Dit vraagt een bewuste afweging rondom de gemeentelijke rolneming die ook bepalend is voor de kosten voor de gemeente.

4. *Investeringsagenda Corona en economie.*

Tijdelijk pakket maatregelen in 2021 vastgesteld door de raad. Dit is geen structurele aanpak.

- Indien corona blijvende impact op het economisch functioneren heeft, extra inzet nodig.

Financieel

- Lopende begroting voor citymarketing, accountmanagement en uitvoeringsprogramma.
- Investeringsagenda Corona en economie vanuit incidentele middelen.
- Aanpak Kernwinkelgebied is gefinancierd uit incidentele middelen.

2.7 Arbeidsmarkt en onderwijs

De Arbeidsmarktregio Gorinchem heeft al jarenlang te maken met een krappe arbeidsmarkt, namelijk te weinig mensen waren voor het vervullen van alle vacatures. Dit uitte zich in een heel laag werkloosheidpercentage van rond de 2%. In de loop van 2021 is de arbeidsmarkt nog krapper geworden dan vóór de coronapandemie. De vraag naar vakbekwaam personeel in de maaksector is onverminderd groot. Bedrijven komen mensen tekort. Net als voor werkgelegenheid heeft Gorinchem ook op onderwijs een grote regionale functie. Gorinchem is een zogenoemde '150+ gemeente' wat wil zeggen dat Gorinchem 185 leerlingen in het voortgezet onderwijs (VO-leerlingen) telt per 1000 inwoners, terwijl het landelijk gemiddelde 60 vo-leerlingen per 1000 inwoners is. Ook op de huisvesting van onderwijs heeft Gorinchem een grote opgave.

Algemeen aandachtspunt

In de arbeidsmarktregio is het streven om mensen met een minder kansrijk beroep te helpen over te stappen naar kansrijke beroepen. Ook is een uitdaging om mensen die langs de kant staan en geen werk hebben, nog beter te vinden en naar vermogen 'werkfit' te maken om deel te nemen aan het arbeidsproces. In samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven worden programma's ontwikkeld om de mismatch tussen vraag en aanbod te verkleinen, het I-lab heeft hierin een stimulerende rol. De uitdaging op onderwijshuisvesting zit met name op het (verkrijgen van middelen om te) kunnen voldoen aan het klimaatakkoord van het Rijk.

Specifieke aandachtspunten

1. *Arbeidsmarktregio:*

Basis voor het beleid van de arbeidsmarktregio is de opgave en afspraken in de Regionaal Maatschappelijke Agenda van de regio AV (2018). De komende jaren spelen de volgende specifieke punten:

- Bij het vergroten van het regionale arbeidspotentieel gaat het naast uitkeringsgerechtigden (op basis van WW, WIA, Wajong en Participatiewet) nadrukkelijk ook om het bereiken van niet-uitkeringsgerechtigden, zoals jongeren, ZZP- ers en deeltijdwerkers die (meer) willen gaan werken.
- Onze arbeidsmarkt is relatief klein, maar is ook effectief en geeft de drie deelnemende gemeenten veel invloed. De keuze van de gemeente Vijfheerenlanden om tot deze arbeidsmarktregio te behoren is voor bepaalde tijd. In 2023 staat een moment van heroverweging gepland. Het is vanwege de kracht van de arbeidsmarkt en de continuïteit van integrale dienstverlening vanuit Avres (uitvoering Participatiewet en vinden en bereiken van onbenut arbeidspotentieel) in het belang van Gorinchem dat Vijfheerenlanden onderdeel blijft van de Arbeidsmarktregio Gorinchem..

2. *I_lab /Regionale Beroepen en Innovatie Campus (RBIC):*

Het i-lab is een belangrijk vliegwiel van triple helix samenwerking van onderwijs, ondernemers en overheid in de regio. Het i-lab draagt bij aan de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, een leven lang leren en de regiofunctie van Gorinchem op onderwijs en werkgelegenheid. Ook is het i_lab samen met de nieuwbouw van 't Gilde een belangrijke stap in het op termijn (gefaseerd) realiseren/ontwikkelen van een Regionale Beroepen en Innovatie Campus (RBIC) in Gorinchem.

- Naast leven lang leren/ontwikkelen zal in de komende jaren verdere regionale verankering speerpunt zijn voor het i-lab, evenals het betrekken van ondernemers bij de arbeidsmarkt door samenwerking met Stichting School & Bedrijf en Gorinchem Next. Ook is er nog veel potentie op innovatie: bedrijven helpen elkaar meer te vinden, planmatig te innoveren en daarvoor ook subsidiemiddelen binnen te halen.
- Ruimtelijk is voor de doorontwikkeling van i-lab en RBIC voor de leerlingen en docenten uit stad en regio een goede fietsverbinding met de omliggende gemeenten en een fiets- en wandelverbinding met het toekomstige Station Noord noodzakelijk (zie ook thema Stedelijke ontwikkeling).

3. *Gorinchem Onderwijsstad / Integraal Huisvestingsplan (IHP):*

Gorinchem heeft veel oude schoolgebouwen waarin voortgezet onderwijs wordt gegeven die vragen om noodzakelijke investering voor renovatie of vervangende nieuwbouw (o.a. richting Gorinchem Noord/het RBIC). Veel oude schoolgebouwen voldoen niet aan de eisen die worden gesteld aan het Binnenklimaat en Duurzaamheid. Daarnaast zijn oude panden niet efficiënt gebouwd (grote gangen en loze ruimtes). Inclusief onderwijs vraagt ook een andere inrichting van een gebouw (flexibele ruimtes, kleinere ruimtes e.d.).

- In de vast te stellen Integraal Huisvestingsplannen (zowel PO/SO als VO) zullen grote investeringen nodig zijn om aan het klimaatakkoord van het Rijk te kunnen gaan voldoen. Van belang is hierbij de actieve lobby die Gorinchem samen met de VNG en andere '150+ gemeenten' Goes en Culemborg voert om hiervoor ook meer rijksmiddelen te verkrijgen.

Financieel

- De gemeente Vijfheerenlanden heeft binnen de regionale samenwerking van de arbeidsmarkt de kassiers-functie. Stand van zaken per 1 januari 2022 is een beschikbaar budget van € 2.481.612, grotendeels in te zetten voor de lopende projecten. Afgelopen jaren is door de drie gemeenten jaarlijks € 45.000 beschikbaar gesteld voor dit werk. Voor 2022 wordt € 0 ingelegd omdat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. Het Rijk heeft het voornemen een jaarlijkse basisbijdrage voor de werkzaamheden van de Arbeidsmarktregio's beschikbaar te stellen.

- Het Kabinet Rutte IV heeft een bedrag van € 500 miljoen gereserveerd voor betere ondersteuning van de arbeidsmarktregio's. De plannen zijn nog onvoldoende uitgekristalliseerd om daar nu iets voor onze regio over te kunnen zeggen.

- Forse investeringen in de IHP's PO/SO en VO zijn onvermijdelijk. Gorinchem is onderwijsstad met een forse regionale onderwijsfunctie en opgave.

2.8 Veiligheid

In de afgelopen jaren is op veel veiligheidsthema's nieuw of geactualiseerd beleid vastgesteld. Daarnaast is verder gebouwd aan het Team Veiligheid en Toezicht. Besluitvorming over de actualisatie van de laatste verouderde beleidsstukken (prostitutiebeleid uit 2007 en coffeeshopbeleid uit 2012) wordt voorbereid. Het huidige Integraal Veiligheidsplan 2019-2022 (IVP) heeft een looptijd tot en met 2022. Voor de ontwikkeling van een nieuw IVP zal aan de gemeenteraad een startnotitie worden aangeboden.

Algemeen aandachtspunt

Volgens de Trendwatch 2023-2026 van de eenheid Rotterdam (waar ook Gorinchem onder valt) zullen een aantal ontwikkelingen naar verwachting de komende jaren de meeste impact hebben op de openbare orde en criminaliteit. En daarmee op de taakuitoefening en functioneren van de politie en de lokale en regionale veiligheidspartners. Het gaat dan om: de toenemende invloed van de drugscriminaliteit met als gevolg meer excessief geweld, ondermijning en negatieve invloed op wijken en jeugdigen; de dominantie van informatietechnologie op alle maatschappelijke processen en daarmee de toename van cybergerelateerde criminaliteit; toename van maatschappelijk ongenoegen en onrust, polarisatie en uitingen daarvan in het publieke en virtuele domein. Blijvend is er het belang van aandacht voor kwetsbaren in de samenleving en samenwerking daarin met ketenpartners.

Specifieke aandachtspunten

1. *Ondermijning:*

Landelijk, maar ook in de regio Rotterdam, is er veel aandacht voor de bestrijding van ondermijning en de rol van de gemeente(n) daarin. Het probleem van drugscriminaliteit in Gorinchem is de afgelopen tijd meer zichtbaar geworden, maar vraagt nog om extra aandacht en inzet. Een landelijk fenomeen in relatie tot de aanpak van ondermijning is dat de criminaliteit verhardt en geweld toeneemt. Naast de repressieve aanpak, is er steeds meer aandacht voor de preventieve aanpak van ondermijning (jonge aanwas, wijkveiligheid). Waarbij de gemeente als belangrijke (regie)partner wordt beschouwd.

- Geschetste ontwikkelingen vragen dat de gemeente investeert in een veilige werkomgeving voor politieke ambtsdragers (Weerbaar bestuur) én ambtenaren (Veilig Publieke Taak).
- Het gebruik van vastgoed door ondermijnende criminaliteit vraagt dat de gemeente alert is op inmenging van criminaliteit op inbreiding- en (her)ontwikkellocaties zoals bijvoorbeeld de Groote Haar.
- Het Bibob-beleid is geactualiseerd en de organisatiebrede uitrol gepland voor komende jaren. Hiermee is de gemeente minder kwetsbaar voor criminele inmenging. Met de inzet een pilot (data) analyse wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente. De preventieve werking van een eventuele (pré)screening kan van positieve invloed zijn op de integriteit en capaciteit. Bij gebleken effectiviteit kan dit leiden tot een vraag om verduurzaming c.q. uitbreiding.

2. *Levendige binnenstad & ontwikkelingen naar aanleiding van 'mooiste vestingstad':*

Gorinchem kent voor het inwoneraantal een zeer hoge horeca-dichtheid.

- Uitbreiding van horeca en/of meer bezoekers aan evenementen door groeiende bekendheid van Gorinchem als aantrekkelijke vestingstad, betekent ook een extra beroep op capaciteit om alles veilig, gereguleerd en ordentelijk te laten verlopen.

2.9 Overig

1. *Lobby:*

vanwege de grote opgaven waar Gorinchem voor staat – en die Gorinchem niet allemaal op eigen kracht kan realiseren – is naast samenwerking ook lobby een steeds belangrijker onderdeel van het gemeentelijk opereren geworden. In de lobby wordt de laatste tijd ook meer samenwerking gezocht met Dordrecht en de Drechtsteden, dit vanwege de gebleken effectiviteit van het samen optrekken in het verwerven van de Regio Deal en vanwege de overlap op juist díe opgaven die zich bij uitstek voor lobby lenen. Belangrijke onderwerpen voor de lobby van Gorinchem als regiostad zijn de volgende:

- *Mobiliteit en bereikbaarheid:* tijdige ontsluiting vanaf de A27 van het te ontwikkelen bedrijventerrein Groote Haar, ook i.r.t. benodigde 'schuifruimte' voor het ontwikkelen van de Vleugels van de Stad; goede aansluiting A15 en A27 in de verbreding van beide Rijkswegen; openbaar vervoer Breda-Gorinchem-Utrecht en hub-West; kwaliteitsimpuls MerwedeLingeLijn (lange termijn).
- *Onderwijs:* in de vast te stellen Integraal Huisvestingsplannen (zowel PO/SO als VO) zullen grote investeringen nodig zijn om aan het klimaatakkoord van het Rijk te kunnen gaan voldoen. Gorinchem voert samen met de VNG en andere '150+ gemeenten' Goes en Culemborg een actieve lobby om hiervoor ook meer rijksmiddelen te verkrijgen.
- *Wonen en ruimtelijke ontwikkeling:* een hernieuwde subsidieaanvraag voor de Woningbouwimpuls is in voorbereiding. In het Regeerakkoord worden ook andere fondsen geïntroduceerd. Om hiervoor in aanmerking te komen zal lobby waarschijnlijk zeer belangrijk zijn.
- *Duurzaamheid:* voor daadwerkelijke uitvoering TvW en RAS/LAS is tijksgeld vereist. Zowel voor gemeente als partners, bedrijven, inwoners en organisaties. Het goed plannen en prioriteren van plannen, evenals (lobby voor) het verwerven van externe middelen blijft cruciaal.

2. *Dienstverlening:*

digitaliseren van diensten en producten staat hoog op de agenda van de landelijke overheid. Met de vaststelling van de Visie Dienstverlening 'Gastvrij Gorinchem' heeft de gemeenteraad daar een belangrijke lijn in uitgezet. Onze gemeente kenmerkt zich door een grote diversiteit onder onze inwoners en heeft een belangrijke regiofunctie. Gorinchem zet in haar dienstverlening in op keuzevrijheid van het dienstverleningskanaal. Iedere inwoner heeft zijn of haar eigen voorkeur in hoe zij contact met ons hebben of hoe zij producten met ons regelen. Sommigen doen dat het liefst snel en makkelijk digitaal thuis van achter de computer. Anderen komen graag naar ons toe om geholpen te worden.

- Waar mogelijk en passend worden inwoners wel verleid tot het digitale kanaal, maar niet gedwongen. De ingezette lijn van keuzevrijheid betekent dat wij in verhouding tot vergelijkingsgemeenten veel producten en diensten aan de balie afhandelen, inclusief bijpassende capaciteit.

3 Financieel perspectief

3.1 Begrotingssaldo, reserves en investeringen

Vrije ruimte voor de komende jaren

Het actuele financiële begrotingsruimte voor de komende jaren, op basis van de laatste in de raad vastgestelde begrotingswijziging van 24 februari 2022, is als volgt:

Actuele financiële begrotingsruimte				
Begrotingsjaar	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Begrotingssaldo (bedragen * 1.000)	1.537	2.442	1.783	1.740

Bij het begrotingssaldo gaat het om zogenoemde 'vrije' ruimte, ruimte die benut kan worden zonder keuzes te maken ten aanzien van al ingezet beleid. De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op het begrotingssaldo voor de komende jaren:

1. *Regeerakkoord:*

de algemene verwachting is dat wij als gemeente tot en met 2025 meer geld krijgen van het Rijk. Dit zal voor de komende jaren een positief effect hebben op het begrotingssaldo. Over de jaren na 2025 is vooral nog veel onzekerheid. Meer specifiek volgt uit het Regeerakkoord het volgende:

- Het kabinet heeft in het nieuwe Regeerakkoord de intentie uitgesproken vanaf 2025 een bezuiniging op de Jeugdzorg in te boeken (zie ook hieronder bij 'Hervormingsagenda Jeugd'). Tegelijk investeert het Rijk in de periode 2021-2025 veel in andere opgaven waar gemeenten voor aan de lat staan (waarbij de ene opgave overigens meer is uitgewerkt dan de andere). Gemeenten zullen ook een beroep kunnen doen op andere fondsen, zoals het Groeifonds (€ 3 miljard) en het Mobiliteitsfonds (€ 7,5 miljard), de Regio Deals (€ 900 miljoen), de envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden (oplopend naar € 500 miljoen structureel) en de middelen voor dak- en thuislozen (€ 65 miljoen). Kanttekening hierbij is wel dat nog onduidelijk is op welke manier en langs welke criteria een beroep op de genoemde fondsen kan worden gedaan. Ook stelt het Regeerakkoord de zogenoemde normeringssystematiek ('trap-op-trap-af') te willen herzien. Het kabinet laat de brede koppeling van de uitkering in het gemeentefonds aan de rijksuitgaven los.
- Voor de periode na 2025 wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied voor de gemeenten wordt betrokken. Dit om te komen tot een stabielere financiering voor de gemeenten en om hun autonomie te vergroten. Wat in de periode na 2025 gebeurt met de opschalingskorting (de eerder opgelegde korting omdat gemeenten door gedwongen herindelingen efficiënter zouden gaan werken) is onduidelijk.

2. *Hervormingsagenda Jeugd:*

Over 2022 heeft het Rijk, als uitkomst van een arbitragezaak tussen Rijk en VNG, incidenteel € 1,314 miljard extra beschikbaar gesteld aan gemeenten ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. In februari 2022 is de gemeenteraad geïnformeerd over de inzet van deze extra middelen in Gorinchem. In de meerjarenbegroting is nog geen rekening gehouden met extra structurele middelen voor de Jeugdzorg omdat er nog veel onduidelijk is.

- Het huidige jeugdstelsel wordt niet houdbaar geacht. Landelijk werken vijf partijen (ministerie, zorgaanbieders, cliëntenvertegenwoordigers, professionals en de VNG) aan een Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028 om de hulpverlening te verbeteren en het jeugdstelsel beter beheersbaar te maken. Het Rijk heeft vooralsnog de intentie om in de hervorming te komen tot een bezuiniging van € 500 miljoen vanaf het jaar 2025; een bezuiniging dus t.o.v. de uitkomst van arbitrage tussen Rijk en VNG (zie ook hierboven). De uitkomst is nog allerminst zeker, ook omdat er voor deze bezuiniging geen draagvlak lijkt in de Eerste Kamer.
- Wanneer eventuele extra middelen voor de Jeugdzorg structureel en als algemene middelen beschikbaar komen, ligt het vanuit financieel perspectief voor de hand om over de besteding ervan als gemeenteraad een integrale afweging te maken.

3. *Herijking gemeentefonds:*

Gemeenten ontvangen jaarlijks geld van het Rijk. Een groot deel daarvan krijgen gemeenten via het gemeentefonds. Gemeenten en provincies ontvangen dit geld om hun taken uit te voeren. Sinds de laatste herziening van de Financiële-verhoudingswet in 1997 is er veel veranderd. Zo pakken gemeenten meer taken op in het sociaal domein en werken overheden steeds meer samen. De minister van BZK heeft in de Tweede Kamer aangekondigd de financiële verhouding te herzien, onder meer door een herijking van het gemeentefonds. De jaarlijkse bijdrage aan gemeenten via dit fonds bedraagt zo'n € 30 miljard en wordt vanaf 2023 anders verdeeld.

- Op basis van huidige inzichten heeft de herverdeling voor Gorinchem een nadelig effect van € 9 per inwoner (ca. € 333.000). Dit nadeel wijkt in positieve zin af van het nadeel van ruim € 1 miljoen waarover de gemeenteraad is geïnformeerd in de begroting 2022 (paragraaf Weerstandsvermogen, p. 77), maar dat nog niet in de begroting is opgenomen. Over de herijking van het gemeentefonds vinden nog steeds gesprekken plaats. De definitieve uitkomst zal hoogstwaarschijnlijk leiden tot een structureel negatief effect op de huidige begroting, maar onduidelijk is dus hoe groot dat effect precies zal zijn.

Reserves

Voor verschillende onderwerpen wordt in Gorinchem een reserve aangehouden. Deze reserves kunnen, bij gelijkblijvend beleid, alleen ingezet worden voor het doel waarmee ze zijn ingesteld. In de onderstaande tabel leest u de stand van de reserve per 24 februari 2022 (kolom jaarschijf 2022).

Belangrijkste Reserves (bedragen * 1.000)				
	2022	**2023**	**2024**	**2025**
1. Algemene reserve	28.583	28.513	28.513	28.513
2. Aflossingsreserve	13.255	13.281	13.307	13.333
3. Infrastructuur	18.377	18.806	19.344	11.014
4. Sociaal Domein	4.139	2.968	2.968	2.968
5. Duurzaamheid	3.929	3.565	3.702	3.909
6. Stedelijke ontwikkeling	1.600	1.600	1.600	1.600

1. *Algemene Reserve:*
   de algemene reserve is bedoeld als buffer om risico's (zoals vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing) in de exploitatie in de toekomst te kunnen opvangen. De reserve is van belang voor de berekening van het weerstandsvermogen (weerstandsratio). De gemeenteraad heeft bepaald dat deze ratio binnen een bandbreedte van 1,4 en 2,0 (ruim voldoende) moet vallen. Na de doorrekening van de septembercirculaire 2021 en de inzet van het begrotingssaldo voor de investeringen, komt de weerstandsratio uit op 2,59. In de Perspectiefnota 2023 wordt inzichtelijk gemaakt wat deze ratio betekent voor de begrotingsruimte.

2. *Aflossingsreserve:*
   reserve die gevormd is als maatregel in het verminderen van de gemeentelijke schuld. Deze reserve kan binnen huidig beleid niet worden ingezet voor inhoudelijke doeleinden omdat dit zou betekenen dat de schuld verder oploopt.

3. *Reserve Infrastructuur:*
   via de reserve worden middelen gespaard voor toekomstige infrastructurele investeringen, die vooral op het gebied van mobiliteitsverbetering liggen. Elk jaar worden bij de jaarstukken de positieve resultaten op de grondexploitaties toegevoegd aan deze reserve.

4. *Reserve Sociaal Domein:*
   deze reserve is bedoeld voor noodzakelijke/nuttige/incidentele uitgaven voor de transformatie van het Sociaal Domein, die niet uit de reguliere exploitatiebudgetten bekostigd kunnen worden. Eventuele overschotten en tekorten binnen het programma Sociaal domein worden jaarlijks verrekend met deze reserve. Het is de verwachting dat bij behandeling van de jaarstukken 2021 aan de gemeenteraad zal worden voorgesteld om het positieve saldo Sociaal Domein over 2021 (circa €1,7 miljoen) toe te voegen aan deze reserve.

5. *Reserve Duurzaamheid:*
   deze reserve is bedoeld ter dekking voor diverse duurzaamheidsprojecten, hoofdzakelijk op basis van de beleidsplannen duurzaamheid.

6. *Reserve Stedelijke Ontwikkeling:*
   deze reserve dient als startkapitaal voor stedelijke ontwikkeling, bedoeld om processen/projecten op te starten en te versnellen. Uit deze reserve wordt verkennend onderzoek gedekt, maar mogelijk ook (een gedeelte van) de kosten van projecten die hieruit voortkomen.

Investeringen

In de onderstaande tabel leest u (de optelsom van) reeds geplande investeringen.

Geplande Investeringen (basis begroting 2022)

(bedragen * 1.000)	2022	2023	2024	2025
1. Investeringen opgenomen in begroting 2022 -2025	16.853	15.904	13.493	5.353
2. Lopende investeringen tot en met 2021	40.628			

1. Investeringen die nog moeten worden opgestart in 2022 en volgende jaren.
2. Dit zijn investeringen tot en met 2021 waaronder De Nieuwe Doelen (€ 7 miljoen), ontwikkeling station Gorinchem (€ 6,7 miljoen), de aanschaf van 2 elektrische veerboten (€ 3,6 miljoen) en de vervangende nieuwbouw van het Gilde (€ 9,3 miljoen)

3.2 Schuldpositie

In de tabel hieronder leest u de gemeentelijke schuldomvang over de jaren 2022-2025.

Schuldomvang				
	2022	**2023**	**2024**	**2025**
Vaste schulden (bedragen * 1.000)	155.140	173.089	185.534	186.474

De gemeente Gorinchem kent een historie waarin de financiële positie zorgwekkend was. De financiële positie is solide, maar een punt van zorg is de omvang van de gemeentelijke schulden. Geholpen door een steeds maar dalende rente voor kapitaal, zijn de afgelopen jaren grote slagen gemaakt om de jaarlijkse rentekosten verder omlaag te brengen en daarmee ruimte vrij te spelen voor zeer uiteenlopende ambities.

Een groot geïnvesteerd vermogen in grondexploitaties en diverse grote investeringen in het vooruitzicht, maken dat de schulden hoog zijn. Dat is in de huidige markt met een lage rente te handhaven en te betalen, maar zodra de rente gaat stijgen kan de impact ongewenst groot worden. In de PPN 2021 is gekeken naar mogelijkheden om deze schuldpositie te verbeteren/verlagen, maar daarbij ook de ruimte te laten voor de investeringen die nodig zijn in de stad. Door vaststelling van de PPN 2021 door de gemeenteraad is bepaald dat een schuldafbouw naar € 115 miljoen in 2040 zal worden gerealiseerd door

- Vast te houden aan het investeringsplafond van € 5 miljoen per jaar vanaf 2024. Jaarlijks zal dit investeringsplafond wel worden geïndexeerd.
- De verdere ontwikkeling van Groote Haar (opbrengst grondverkopen). Het tempo waarin de gronduitgifte plaatsvindt heeft invloed op de afbouw van de schuldpositie
- Overschotten op de jaarlijkse rentebudgetten toe te voegen aan de afschrijvingsreserve met als doel om de schuldpositie versneld af te bouwen.

Dit leidt voor de toekomst op lange termijn tot het volgende beeld:

Knoppen (bedragen x € 1000)	
Gemiddeld investeringsbudget per jaar na 2024	5.000
Eneco voor schuldreductie, omvang bedrag	13.000

Effecten (bedragen x € 1000)					
	2020	**2025**	**2030**	**2035**	**2040**
Schuldomvang (verbetering of verslechtering)	145.784	183.622	173.638	139.529	155.451
Schuldquote (norm provincie)	108%	148%	139%	117%	90%
Solvabiliteit (norm provincie)	31%	27%	27%	31%	36%
Jaarlijkse rentekosten (verbetering of verslechtering)	2.674	2.674	2.674	2.674	2.674
(on)Flexibiliteit = % begroting voor afschrijvingslasten	5,4%	6,3%	6,1%	6,1%	6,2%
Begrotingssaldo	765	1.169	1.039	1.036	983

Als er met betrekking tot bovenstaande punten andere keuzes gemaakt worden, heeft dat invloed op de afbouw van de schuldpositie.

3.3 Financiële kengetallen

Lokale lasten

In de onderstaande twee figuren leest u de omvang van de lokale lasten voor éénpersoons- en meerpersoons-huishoudens in Gorinchem. Ook in vergelijking tot andere gemeenten en het landelijk gemiddelde.

Eénpersoonshuishouden	
Begroting 2022	€ 695
Stedelijkheidsklasse 2021	€ 733
Nederland 2021	€ 733

Meerpersoonshuishouden	
Begroting 2022	€ 805
Stedelijkheidsklasse 2021	€ 799
Nederland 2021	€ 810

Heffingssoort (bedragen x 1.000)			
Algemene dekkingsmiddelen:	**2020**	**2021**	**2022**
Onroerende-zaakbelasting (OZB)	9.932	9.912	10.140
Roerende-zaakbelasting (OZB)	16	16	16

Gebonden heffingen:	**2020**	**2021**	**2022**
Afvalstoffenheffing	4.254	4.820	5.339
Rioolbelasting	4.016	4.016	3.857

Kenmerken:

- Algemene dekkingsmiddelen: direct beïnvloedbaar door verhoging of verlaging van tarieven.
- Gebonden heffingen: 100% kostendekkend, dus geen middel om extra inkomsten te creëren ter dekking van ander beleid; indirect beïnvloedbaar door bijv. aanpassing van frequentie van inzameling huishoudelijk afval.

4 Regionale positie en samenwerking

Een belangrijk opgave voor de gemeente is regionale samenwerking. Bijvoorbeeld vanwege het belang van het behoud van onze regiofunctie ten behoeve van de leefbaarheid van 120-150.000 inwoners – die ook voorwaarde is voor het behoud van leefbaarheid van ruim 37.000 Gorcummers.

4.1 'Dansen tussen schalen'

Een belangrijke basis voor de regionale gemeentelijke inzet is het rapport 'Samen voor elkaar' (2019). De ligging van Gorinchem (op het kruispunt van vier provincies, met omliggende gemeenten die allemaal een meervoudige oriëntatie hebben); de omvang (met 37.500 inwoners relatief klein tussen overwegend grotere gemeenten) èn; de regiofunctie (een verzorgingsgebied van 120-150.000 inwoners) maakt dat niet één oriëntatie of samenwerkingsschaal voor Gorinchem dominant is.

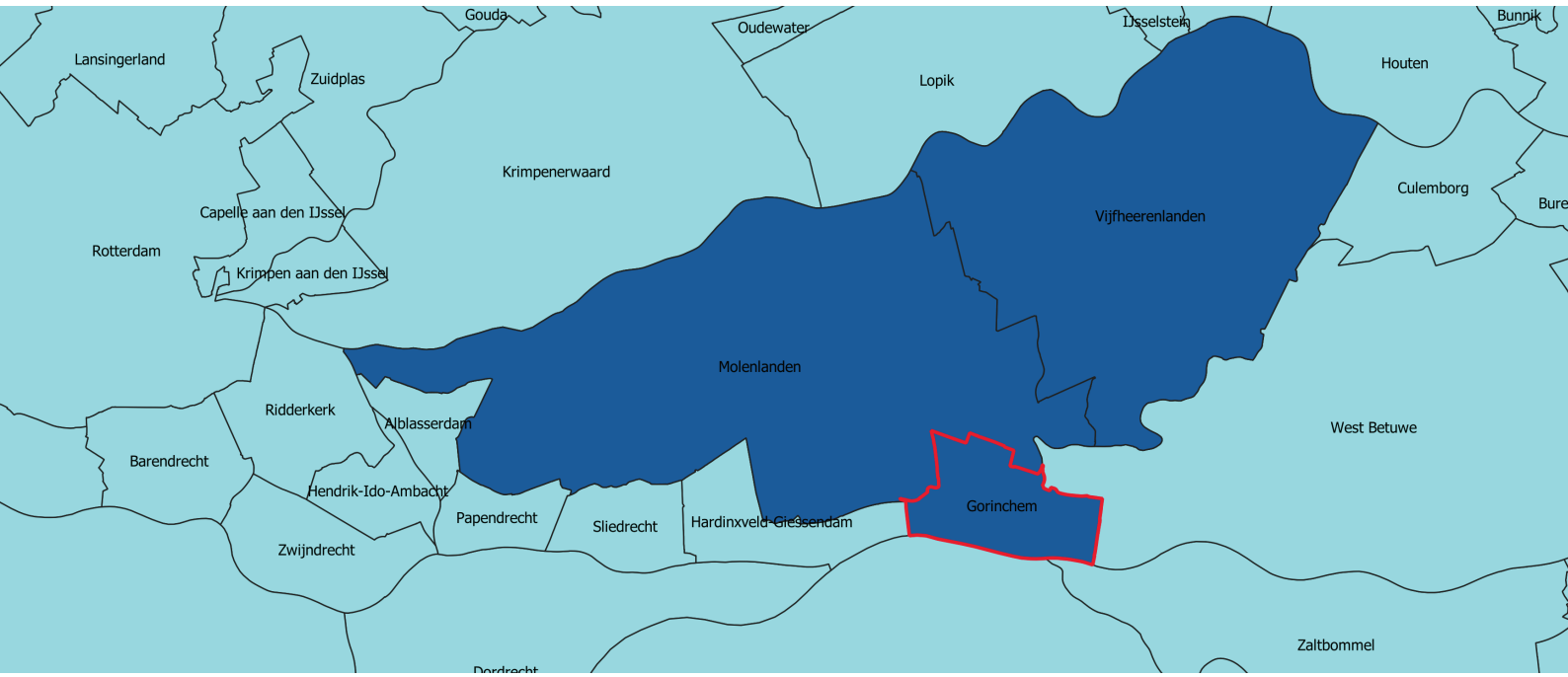
Voor de opgaven waar Gorinchem en regio voor staan, is het van belang om op verschillende samenwerkingsschalen te acteren. Gorinchem kiest steeds heel bewust voor inhoudelijke, opgavegerichte samenwerking ('dansen tussen schalen'), zonder dat het daarbij alleen maar het belang van Gorinchem voorop stelt. Samenwerking en het onderhouden van goede regionale relaties wordt gezien als een opdracht op zich.

4.2 Vier samenwerkingsschalen

Er zijn vier samenwerkingsschalen die voor de regionale samenwerking van Gorinchem het meest relevant zijn. Overigens zijn de grenzen van deze schalen niet altijd 'met een schaartje te knippen', maar grofweg gaat het om de volgende:

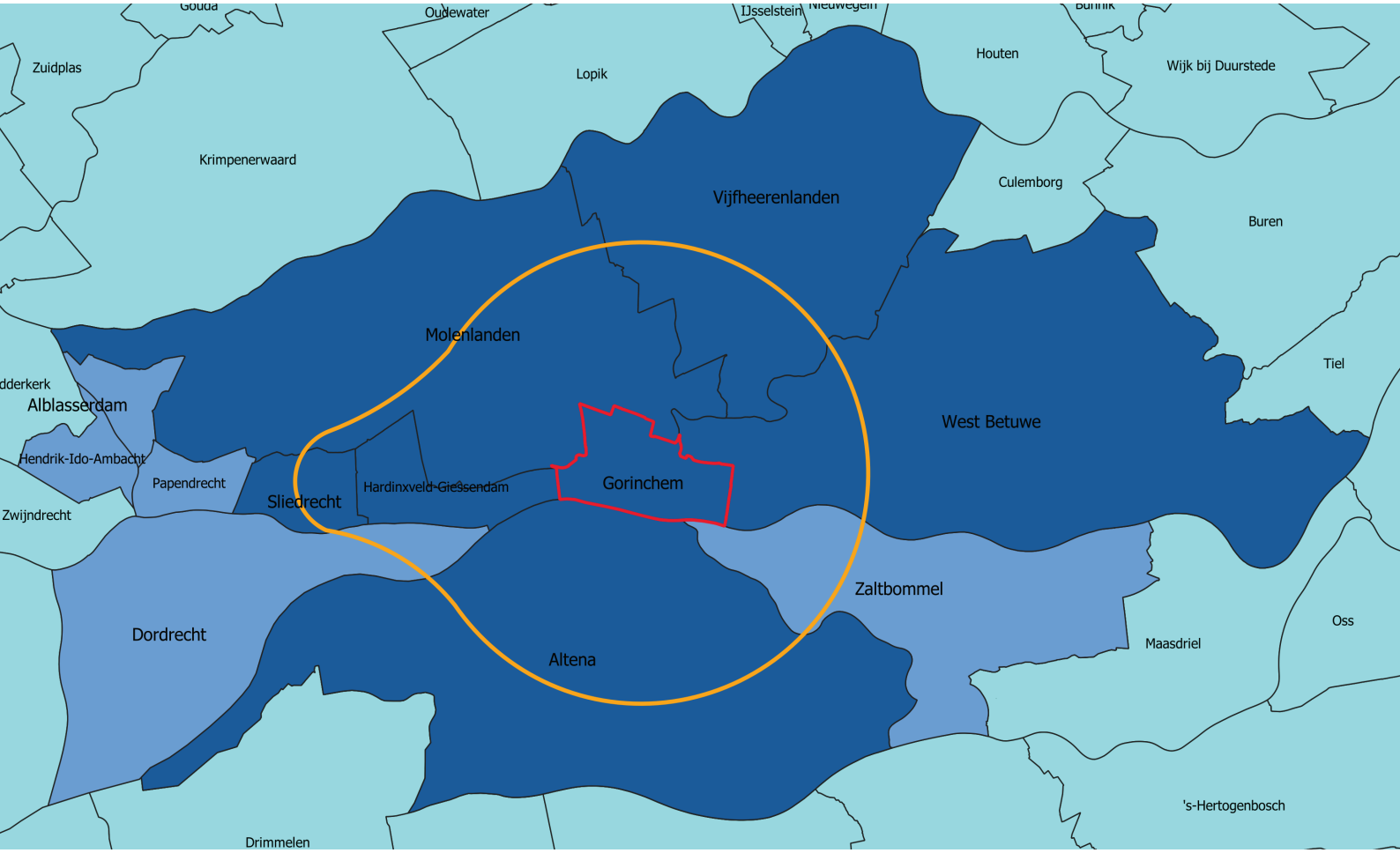
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Van oudsher een schaal waarop veel wordt samengewerkt en waarmee ook historisch en landschappelijk binding bestaat. Belangrijk op deze schaal zijn allereerst de opgaven uit de Regionaal Maatschappelijke Agenda (die overigens ook partners kent buiten de 'kerngemeenten'Molenlanden, Vijfheerenlanden en Gorinchem, zoals de provincies Zuid-Holland en Utrecht en Waterschap Rivierenland en op onderdelen ook Hardinxveld-Giessendam en Altena). Verder is er de samenwerking binnen Avres en de Arbeidsmarkt Gorinchem die ook op deze schaal is vormgegeven. Een belangrijke schaal dus voor het sociaal domein, zeker in de samenwerking met Molenlanden waarmee we binnen de regio Zuid-Holland Zuid ook een tandem vormen.

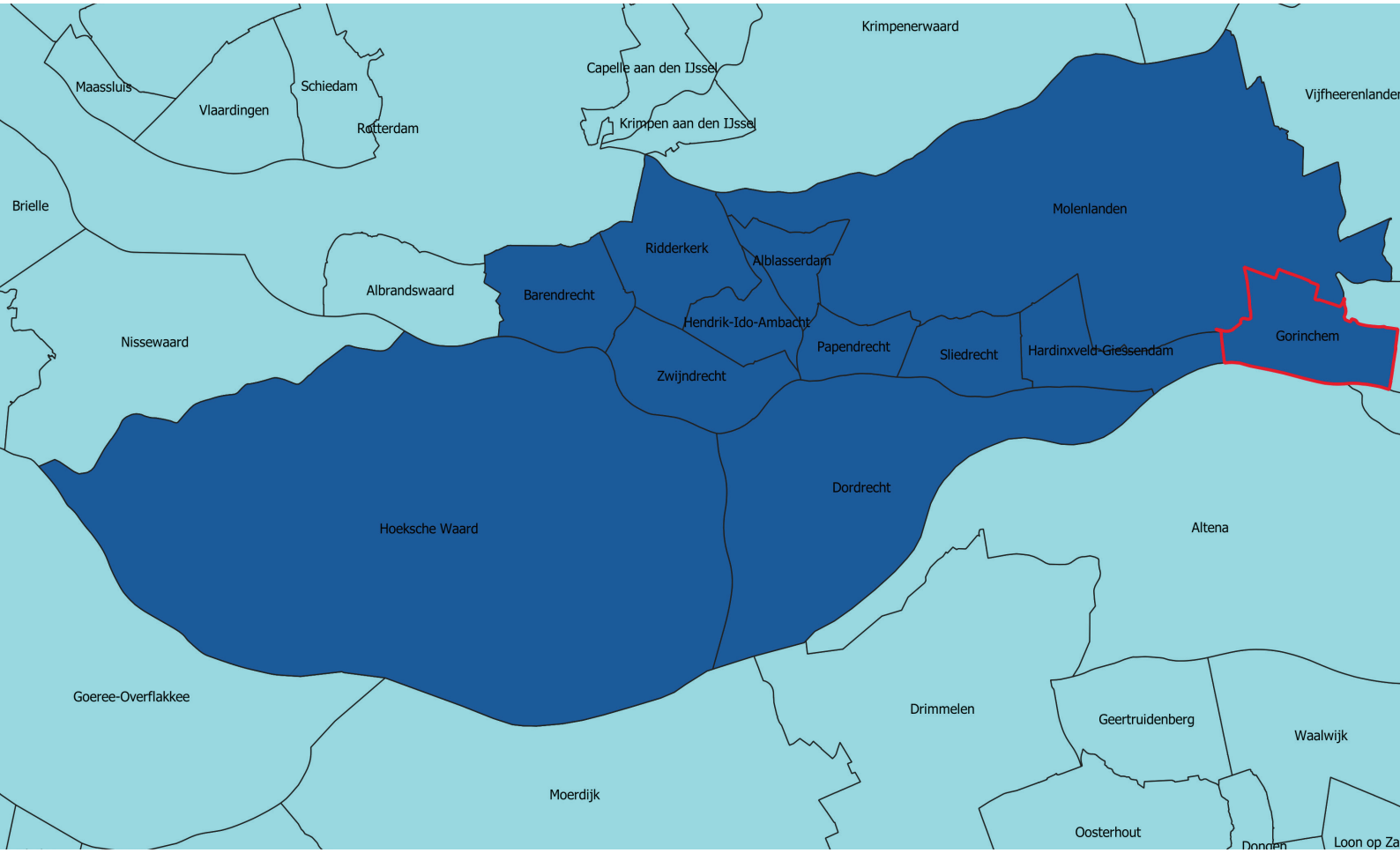
Functionele Regio

Dit is de schaal die nadrukkelijk op het netvlies is gekomen door het rapport ‘Samen voor elkaar’ uit 2019 (zie ook hierboven). Op de drie grootste functies (werkgelegenheid, ziekenhuiszorg en onderwijs) heeft Gorinchem een verzorgingsgebied van zelfs 120-150.000 inwoners. Het gebied bestrijkt naast Gorinchem delen van de gemeenten Molenlanden, Vijfheerenlanden, West Betuwe, Altena, Sliedrecht en Hardinxveld-Giessendam. Deze gemeenten delen bovendien ook een bereikbaarheidsopgave (rondom het assenkruis A15/A27). Omdat een reguliere bestuurlijke tafel ontbrak wordt nu door middel van conferenties en slimmer gebruik te maken van bestaande tafels meer en concreter afgestemd en samengewerkt. Dit t.b.v. het behoud van de dagelijkse leefbaarheid 120-150.000 inwoners.

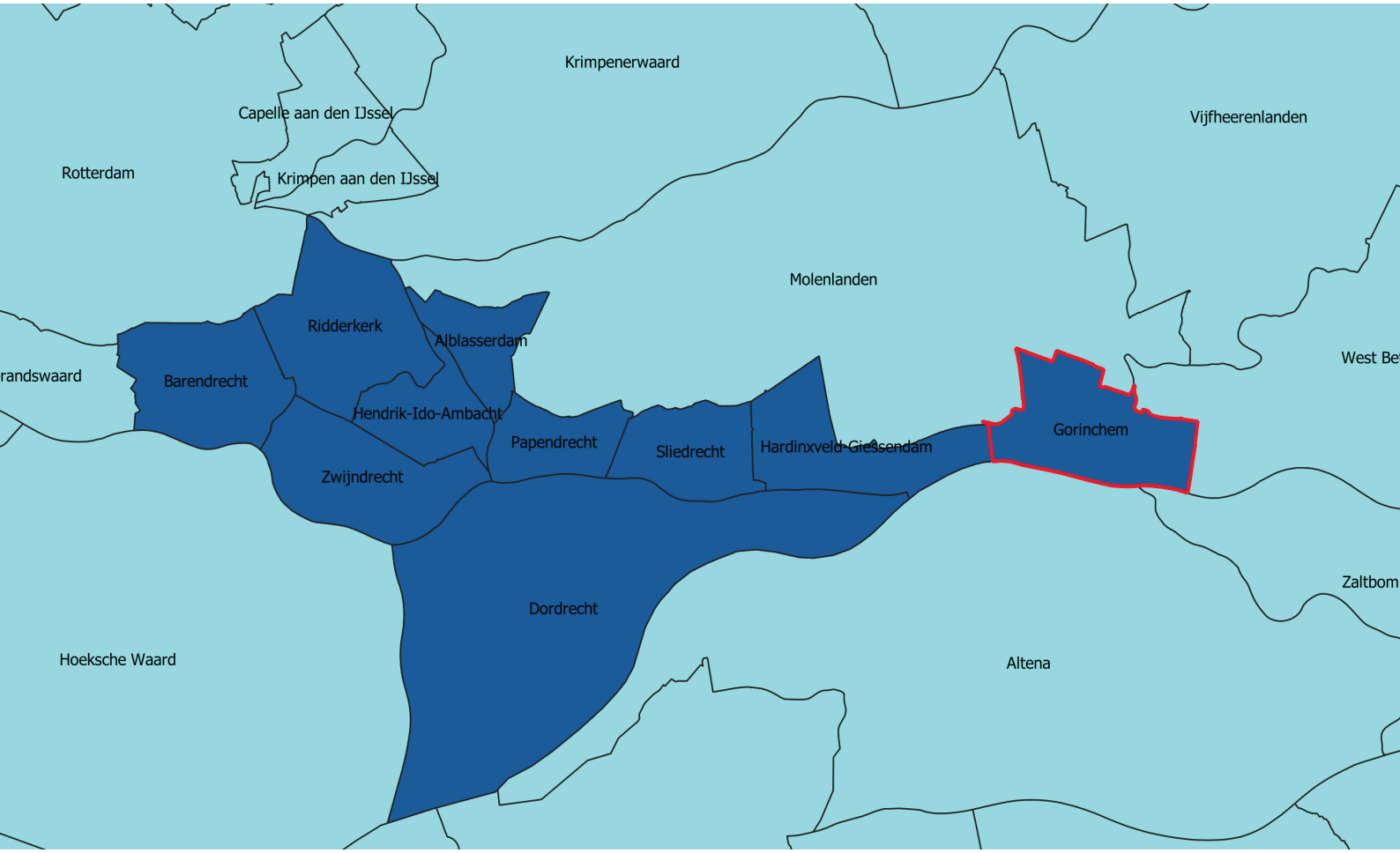
Zuid-Holland Zuid.

Dit is de schaal waarop Gorinchem veel van zijn ‘grote’ gemeenschappelijke regelingen heeft: de Veiligheidsregio, de Omgevingsdienst, de Dienst Gezondheid en Jeugd. Hierin participeren de 10 gemeenten van Zuid-Holland Zuid: de Hoeksche Waard, de Drechtstedengemeenten en Molenlanden en Gorinchem. Zoals gezegd is deze schaal, behalve voor veiligheid en milieu, relevant voor het sociaal domein. De tandem Molenlanden-Gorinchem is hierin van belang om ook binnen het grotere geheel van 10 gemeenten invloed te kunnen hebben.

Drechtsteden-Gorinchem.

Het rapport ‘Samen voor elkaar’ uit 2019 signaleerde naast het belang van de functionele regio, ook de overeenkomsten met de Drechtsteden op ruimtelijk vlak (bv. stedelijke ontwikkeling en mobiliteit) en economisch (bv. (maritieme) maakindustrie). Dit heeft de afgelopen jaren geresulteerd in meer samenwerking, bijvoorbeeld in de gezamenlijke Regio Deal die betrekking heeft op stedelijke kwaliteit, onderwijs en innovatie. Ook de ligging aan de MerwedeLingeLijn maakt dat Drechtsteden en Gorinchem gedeelde opgaven hebben. In de samenwerking is al gebleken dat de gezamenlijke slagkracht in de bovenregionale lobby veel groter is dan wanneer Gorinchem alleen een lobby voert.

4.3 Toekomst en recente ontwikkelingen

Omliggende gemeenten zullen ook in de toekomst een meervoudige oriëntatie blijven houden (bijvoorbeeld Vijfheerenlanden, met één been in Utrecht en het andere been in Zuid-Holland). Het blijft voor Gorinchem van belang om op alle vier de genoemde schalen aan relaties te blijven werken en daarin per onderwerp en schaal de kansen te benutten die er zijn. Een recente ontwikkeling is dat de Drechtstedensamenwerking een andere vorm heeft gekregen, waarin Dordrecht meer de rol van centrumgemeente vervult. In deze nieuwe constellatie, en de plannen die de Drechtsteden hebben gelanceerd met de beweging 'Smart Delta Drechtsteden', ontstaat meer ruimte om met afzonderlijke Drechtsteden op inhoudelijke onderwerpen samen te werken zonder als Gorinchem zelf een 'Drechtstedengemeente' te worden. In een collegeontmoeting van Gorinchem en Dordrecht heeft een eerste verkenning plaatsgevonden van wat Dordrecht en Gorinchem bindt en wat daar gezamenlijk meer uitgehaald kan worden. Daaruit is het voornemen gekomen om meer samen bovenregionaal te lobbyen, o.m. rondom de toekomst van de MerwedeLingeLijn.

COLOFON

Uitgave:	Gemeente Gorinchem
Titel:	‘Gorinchem in ontwikkeling’ Informatie Coalitievorming 2022
Datum:	maart 2022
Eindredactie:	Evert Wolters
Vormgeving:	Studio Più

© Gemeente Gorinchem
In alle gevallen van overname van tekst (hergebruik) bronvermelding auteursrechtelijk verplicht.

GEMEENTE
GORINCHEM